

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN TIẾN PHƯƠNG

**ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA
TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM
AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA,
BỘ CÔNG AN VIỆT NAM**

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NGÀNH: LÝ LUẬN VÀ LỊCH SỬ NHÀ NƯỚC VÀ PHÁP LUẬT

Mã số: 9 38 01 06

Three blue ink signatures are present on the page. The largest signature is at the top, followed by two smaller ones below it, one on the left and one on the right.

HÀ NỘI - 2025

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: **1. PGS,TS. Bùi Nguyên Khánh
2. TS. Lê Đình Mùi**

Phản biện 1: **PGS.TS. Nguyễn Đức Hạnh**

Phản biện 2: **GS.TS. Vũ Công Giao**

Phản biện 3: **PGS.TS. Phạm Minh Tuyên**

Luận án được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án cấp Học viện họp
tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Vào hồi 14 giờ 30 phút, ngày 03 tháng 12 năm 2024.

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh
- Thư viện Quốc gia Việt Nam

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Thế giới hiện nay đang chứng kiến sự phát triển mạnh mẽ của Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (cách mạng 4.0), đặc biệt là công nghệ thông tin cùng internet đã tạo ra một không gian chiến lược mới - không gian mạng. Với những đặc trưng riêng biệt, không gian mạng đã phát triển trở thành không gian thứ năm của mỗi quốc gia bên cạnh vùng đất, vùng trời, vùng biển và không gian vũ trụ; với những lợi ích, tác động đa chiều, đan xen.

Trong thời gian vừa qua, các thế lực thù địch và bọn tội phạm trong và ngoài nước triệt để sử dụng những thành tựu tiên tiến của khoa học công nghệ, nhất là không gian mạng để hoạt động thu thập thông tin tình báo, tuyên truyền phá hoại tư tưởng, tác động quá trình “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”; tập hợp, kích động, kêu gọi biểu tình, bạo loạn, lật đổ chế độ xã hội chủ nghĩa (XHCN) ở Việt Nam.

Trong xu hướng toàn cầu hóa nền kinh tế thế giới, loại tội phạm mới này cũng mang tính toàn cầu, không có biên giới và cũng gây nguy hại cho nền kinh tế, chính trị, xã hội ở Việt Nam cũng như ở các nước khác. Số vụ vi phạm pháp luật do tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG năm sau cao hơn năm trước, có chiều hướng ngày càng phức tạp, với diễn biến tăng cả về số vụ, tính chất, mức độ và hậu quả. Chủ thể tội phạm thực hiện trên không gian mạng, có thể ở một nơi nhưng gây ra hậu quả trên phạm vi toàn cầu, không biên giới, do đó rất khó xác định chủ thể để truy nguyên và bắt giữ; do rào cản về không gian mạng, hệ thống pháp luật điều chỉnh và lãnh thổ. Một trong những nguyên nhân cơ bản của thực trạng trên là do sự chậm trễ trong việc ban hành các văn bản hướng dẫn thi hành liên quan đến những loại tội phạm mới này của cơ quan chức năng. Chứng cứ của vụ án đa phần là dữ liệu điện tử nên vấn đề thu thập, bảo quản và đánh giá chứng cứ cũng gặp rất nhiều khó khăn. Trong thực tiễn, những dữ liệu điện tử thể hiện phương thức, thủ đoạn của tội phạm sử dụng không gian mạng để phạm tội cho đến nay chưa được coi là chứng cứ nếu không được xử lý tốt bằng các biện pháp tổ tụng, chuyên hóa, nhất là trong giai đoạn điều tra. Bên cạnh đó, đội ngũ điều tra viên trực tiếp đấu tranh với tội phạm trình độ chuyên môn chưa đồng đều, có những nhận thức chưa thống nhất về thủ đoạn phạm tội cũng như áp dụng pháp luật (ADPL) để giải quyết vụ việc.

Việc ADPL luôn phải tiến hành theo những quy trình chặt chẽ, chính xác mà pháp luật đã quy định, nhất là trong giai đoạn điều tra, đặc biệt phức tạp là giai đoạn điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG. Các hành vi của loại tội phạm này đặc biệt nguy hiểm ở chỗ chúng thường tập trung vào giai đoạn chuẩn bị diễn ra các sự kiện chính trị lớn của đất nước như Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, bầu cử Đại biểu quốc hội khóa XV và đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp nhiệm kỳ 2021-2026,... để tổ chức các hoạt

động chống phá, nhằm tạo tiếng vang. Các thế lực phản động thông qua internet móc nối với các đối tượng, tổ chức phản động lưu vong để quyên góp tiền, kêu gọi quốc tế ủng hộ, với mục đích gây hỗn loạn xã hội, thúc đẩy “diễn biến hòa bình”, “tự chuyển hóa”, “cách mạng màu”, biến các cuộc biểu tình thành bạo loạn lật đổ. Sử dụng các mạng xã hội để kêu gọi, thành lập các tổ chức phản động, đối lập, các hội, nhóm “xã hội dân sự”, thành lập các đảng đối lập.

Từ khi được thành lập cho đến nay, lực lượng ANĐT nói chung, Cơ quan ANĐT-BCA nói riêng trong quá trình thực hiện chức năng, nhiệm vụ được giao đã kịp thời phát hiện, ADPL để điều tra, xử lý tội phạm xâm phạm ANQG và các loại tội phạm khác; tuân thủ nghiêm túc các quy định của pháp luật, tham mưu, đề xuất phương hướng giải quyết các vụ việc phức tạp có liên quan đến ANQG, góp phần tích cực vào việc bảo vệ ANQG, bảo đảm TT ATXH của đất nước. Tuy nhiên, đối với tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, hoạt động ADPL trong điều tra của Cơ quan ANĐT-BCA xuất hiện nhiều yếu tố mới, chưa từng có tiền lệ, đặt ra yêu cầu phải nghiên cứu, làm rõ cả về lý luận và thực tiễn.

Hành lang pháp lý của Việt Nam, nhất là hình thức ADPL trong hoạt động điều tra của Cơ quan An ninh điều tra, Bộ Công an Việt Nam đối với loại tội phạm mới này chưa được cập nhật, bổ sung kịp thời, bên cạnh đó còn có một số điểm bất cập nên việc ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan An ninh điều tra (ANĐT), Bộ Công an (BCA) Việt Nam hiện nay còn gặp khó khăn nhất định. Thời gian qua, mặc dù đã có một số công trình khoa học, đề tài nghiên cứu có liên quan, song đến nay vẫn chưa có đề tài nào nghiên cứu chuyên sâu về áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của cơ quan an ninh điều tra, Bộ Công an Việt Nam.

Với những lý do vừa mang tính thời sự, cấp bách, vừa mang tính chiến lược nêu trên, Nghiên cứu sinh đã lựa chọn đề tài: ***“Áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra, Bộ Công an Việt Nam”*** làm đề tài nghiên cứu luận án Tiến sĩ Luật học.

2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích nghiên cứu

Đề tài có mục đích phân tích cơ sở lý luận, đánh giá thực trạng, xây dựng quan điểm và đề xuất các giải pháp bảo đảm ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG do Cơ quan an ninh điều tra Bộ Công an (ANĐT-BCA) Việt Nam thực hiện, từ đó, bổ sung, làm rõ, phát triển lý luận về áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Đề tài có nhiệm vụ nghiên cứu những vấn đề sau:

- Khảo sát, nghiên cứu, đánh giá tổng quan tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước liên quan đến đề tài luận án, qua đó làm rõ những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu làm rõ trong luận án;

- Nghiên cứu, bổ sung làm rõ nhận thức về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam;

- Nghiên cứu, bổ sung lý luận về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG theo chức năng của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam.

- Khảo sát, đánh giá thực trạng ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam từ năm 2015 đến hết năm 2024;

- Dự báo về tình hình và các yếu tố tác động đến hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

- Đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam trong thời gian tới.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Lý luận về áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG và thực tiễn áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Phạm vi nội dung:* Trong khuôn khổ quy mô của đề tài nghiên cứu sinh chuyên ngành Luật, đề tài tập trung làm sáng tỏ các khía cạnh lý luận và thực tiễn về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam. Dựa trên những số liệu cụ thể của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam về hoạt động này, đề xuất các giải pháp bảo đảm ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG ở Việt Nam thời gian tới.

- *Phạm vi không gian:* Đề tài triển khai trên phạm vi hoạt động ADPL đối với các vụ án do Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam thực hiện.

- *Phạm vi thời gian:* Mốc thời gian nghiên cứu của đề tài là kết quả ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG do Cơ quan ANĐT-BCA khởi tố từ năm 2015 đến hết năm 2024.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

4.1. Về cơ sở lý luận

Luận án sử dụng phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử để nghiên cứu các vấn đề liên quan đến nội dung đề tài. Hệ thống quan điểm của Học thuyết Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước và pháp luật nói chung và lý luận về ADPL nói riêng, các quan điểm chỉ đạo của Đảng ta hiện nay về ADPL trong điều tra tội phạm, trong đó

có tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN, về hoàn thiện hệ thống pháp luật cũng như các quan điểm về xây dựng và ADPL trong thời kỳ mới.

4.2. Về phương pháp nghiên cứu

Trên cơ sở phương pháp luận nói trên, luận án sẽ sử dụng các phương pháp nghiên cứu: phương pháp phân tích, tổng hợp; phương pháp thống kê, điều tra xã hội học; phương pháp kết hợp lý luận với thực tiễn; phương pháp lịch sử; phương pháp so sánh, phương pháp dự báo khoa học,... để giải quyết các vấn đề đặt ra trong nghiên cứu nội dung đề tài luận án.

5. Đóng góp mới của luận án

- Trên cơ sở nghiên cứu kế thừa các tài liệu đã có của Việt Nam và các nước trên thế giới, luận án đưa ra khái niệm tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG. Từ đó, luận án xây dựng cơ sở lý luận về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG (hình thức, nội dung, các yếu tố ảnh hưởng), chỉ ra những vấn đề hạn chế, bất cập cần bổ sung, hoàn thiện trong thời gian tới.

- Trên cơ sở đánh giá thực trạng ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam thời gian qua đồng thời kế thừa những hạt nhân hợp lý của lý thuyết, lý luận về ADPL có thể áp dụng vào thực tiễn nước ta, luận án đề xuất quan điểm, giải pháp bảo đảm ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG ở Việt Nam trong thời gian tới.

6. Ý nghĩa khoa học của luận án

- Kết quả nghiên cứu của luận án là cơ sở tài liệu cung cấp căn cứ khoa học giúp các cơ quan và tổ chức những cơ sở để hoạch định chủ trương, chính sách nhằm bảo đảm ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG ở Việt Nam hiện nay.

- Kết quả nghiên cứu của luận án góp phần nâng cao nhận thức cho các cơ quan, tổ chức và người dân về tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

- Những kiến thức khoa học của đề tài sẽ có giá trị tham khảo trong công tác nghiên cứu, giảng dạy ở các đơn vị đào tạo chuyên môn liên quan đến đề tài và có giá trị tham khảo tốt cho những ai quan tâm đến lĩnh vực này.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, nội dung luận án được kết cấu làm 4 chương 9 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU

1.1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1.1. Các công trình nghiên cứu trong nước

1.1.1.1. Các công trình nghiên cứu liên quan đến tội phạm sử dụng công nghệ thông tin và mạng viễn thông và điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia

Các công trình nghiên cứu liên quan đến tội phạm sử dụng công nghệ thông tin và mạng viễn thông và điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG có một số tài liệu tiêu biểu: Sách “*An toàn thông tin và công tác phòng chống tội phạm sử dụng công nghệ cao*” của Đại tá, TS. Trần Văn Hòa được biên soạn lần đầu, xuất bản năm 2011; Sách “*Phòng chống tội phạm trong lĩnh vực công nghệ cao*” của PGS, TS. Trần Quang Hiến - TS. Đỗ Đức Hồng Hà - ThS. Lò Thị Việt Hà đồng chủ biên, do NXB CAND xuất bản năm 2023; Bài viết “*Tăng cường quản lý nhà nước, bảo đảm an toàn thông tin trong truyền thông xã hội ở Việt Nam hiện nay*” của tác giả PGS, TS. Vũ Trọng Lâm và TS. Vũ Hương Giang đăng trên Tạp chí Cộng sản điện tử số ra ngày 30/10/2021; Bài viết “*Bảo vệ Tổ quốc trên không gian mạng*” của tác giả Nguyễn Thế Anh đăng trên Tạp chí Quản lý Nhà nước, số 312 (tháng 1/2022); Bài viết “*Kinh nghiệm quốc tế về xử lý tội phạm công nghệ cao và một số khuyến nghị cho Việt Nam*” của tác giả Nguyễn Hoàng Chi Mai đăng trên Tạp chí Kiểm sát, số 16/2022....

1.1.1.2. Các công trình nghiên cứu về áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của cơ quan An ninh điều tra, Bộ Công an Việt Nam

Về vấn đề ADPL trong điều tra các vụ án xâm phạm ANQG nói chung, có công trình khoa học liên quan là: Đề tài khoa học cấp Bộ “*Những vấn đề lý luận và thực tiễn ADPL TTHS trong điều tra các vụ án xâm phạm ANQG - kiến nghị và giải pháp*” của tác giả Phạm Việt Trường, năm 2004. Luận văn Thạc sĩ “*ADPL hình sự, TTHS trong điều tra các vụ án khủng bố nhằm chống CQND do Cơ quan ANĐT-BCA thụ lý*” của tác giả Đỗ Văn Bình (2015); Luận án Tiến sĩ “*ADPL hình sự trong điều tra tội phạm ANQG*” của tác giả Nguyễn Anh Tuấn (2016)....

1.1.2. Các công trình nghiên cứu của tác giả nước ngoài

Liên quan đến điều tra tội phạm sử dụng công nghệ thông tin và mạng viễn thông, trên thế giới đã có một số công trình, tài liệu nghiên cứu như: Sách “*Sổ tay điều tra viên điều tra tội phạm công nghệ cao*” (High - Technology

Crime Investigator's Handbook) của Gerald Kovacich và William C. Boni, Nxb. Butterworth - Heinemann, năm 2006; Sách “*Điều tra tội phạm công nghệ cao*” (Investigating High-Tech Crime) của Michael R. Knetzger và Jeremy A. Muraski, Nxb. Pearson, năm 2007; Sách tham khảo “*Chiến trường ảo: Những góc nhìn về chiến tranh mạng*” (The virtual battlefield: perspectives on cyber warfare) của tác giả Christian Czosseck, Kenneth Geers, Nxb. IOS, Amsterdam, Hà Lan, năm 2009; Sách “*Điều tra tội phạm mạng*” (Investigating Cyber Crime) của Angie Timmons và Sara L. Latta, Nxb. Enslow Publishing, năm 2018...

1.2. ĐÁNH GIÁ CHUNG VỀ CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC CÔNG BỐ VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU CỦA LUẬN ÁN

1.2.1. Đánh giá các công trình nghiên cứu liên quan đến luận án

Một là, các công trình nghiên cứu nêu trên đã tập trung phân tích, đánh giá, làm rõ một số vấn đề lý luận và thực tiễn về những lĩnh vực cụ thể liên quan đến tội phạm sử dụng công nghệ thông tin và mạng viễn thông và điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

Hai là, mặc dù có nhiều công trình nghiên cứu, nhưng chủ yếu là các bài đăng kỷ yếu Hội thảo, đăng tạp chí, báo và một số lượng không nhiều các sách tham khảo. ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam là một nội dung rất mới, thời gian qua chưa được nghiên cứu một cách có chiều sâu, mang tính hàn lâm trong những công trình luận án tiến sĩ, đề tài cấp Bộ, cấp Nhà nước hay sách chuyên khảo. Nội dung gần gũi với đề tài Nghiên cứu sinh lựa chọn thì mới chỉ được tiếp cận nghiên cứu, số liệu, dẫn liệu đưa ra đánh giá thực trạng cũng không phải là số liệu mới.

Ba là, trong tất cả các đề tài, công trình đã công bố liên quan đến ADPL không những chưa có công trình nào nghiên cứu một cách đầy đủ và sâu sắc về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam mà còn chưa có một công trình nào đưa ra được những giải pháp đồng bộ để phát huy hoạt động này về mặt pháp lý cũng như trong thực tiễn, nhằm khắc phục những khoảng trống pháp lý và góp phần hoàn thiện hơn nữa hệ thống pháp luật trong lĩnh vực này ở Việt Nam hiện nay.

1.2.2. Những vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu của luận án

Từ kết quả nghiên cứu các công trình khoa học có liên quan đến đề tài luận án có thể khẳng định, cho đến nay chưa có công trình khoa học nào nghiên cứu hệ thống, toàn diện, dưới góc độ chuyên ngành Lý luận và lịch sử nhà nước và pháp luật về ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam hiện nay, do đó, đây là một đề tài luận án tiến sĩ mới, không trùng lặp vấn đề nghiên cứu với các công trình khoa học trước đó.

- Để chứng minh giả thuyết nghiên cứu, trả lời các câu hỏi nghiên cứu, luận án cần làm rõ các vấn đề sau:

Về lý luận: Nghiên cứu xây dựng khái niệm, làm rõ đặc điểm, vai trò, nội dung, hình thức, những yếu tố ảnh hưởng, điều kiện bảo đảm ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam. Chỉ rõ đặc điểm, xác định được các nội dung cần đánh giá về thực tiễn ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam.

Về thực tiễn: Phân tích, đánh giá thực trạng ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam thời gian qua, trên cơ sở đó chỉ ra những nguyên nhân và đưa ra giải pháp nhằm phát huy hiệu quả ADPL trong điều tra loại tội phạm mới này của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam trong thời gian tới.

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

2.1. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM, VAI TRÒ CỦA ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

2.1.1. Khái niệm áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

2.1.1.1. Khái niệm tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm An ninh quốc gia

Tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG là hành vi đặc biệt nguy hiểm cho xã hội, do người có năng lực trách nhiệm hình sự thực hiện một cách cố ý bằng việc sử dụng mạng lưới kết nối của cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin xâm phạm đến sự tồn tại ổn định và phát triển vững mạnh của ANQG được quy định trong Bộ luật Hình sự và bị xử lý bằng hình phạt.

2.1.1.2. Khái niệm điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

Điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan an ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam là hoạt động điều tra theo pháp Luật TTHS của Cơ quan an ninh điều tra Bộ Công an nhằm xác định sự thật của vụ việc một cách khách quan, toàn diện, đầy đủ thông qua các hoạt động lập hồ sơ đề nghị xử lý, tìm ra nguyên nhân và điều kiện phạm tội làm cơ sở cho việc truy cứu hay không truy cứu trách nhiệm hình sự.

2.1.1.3. Khái niệm áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA là hoạt động mang tính quyền lực Nhà nước, là một trong những hình thức thực hiện pháp luật đặc thù, được tổ chức chặt chẽ, trong đó, Cơ quan ANĐT, Thủ trưởng Cơ quan ANĐT và điều tra viên (ĐTV) căn cứ vào các quy định của BLHS, Bộ luật TTHS và các quy định pháp luật khác để ban hành các văn bản ADPL làm phát sinh, thay đổi hoặc chấm dứt các quan hệ pháp luật trong tất cả các khâu, giai đoạn của quá trình điều tra tội phạm.

2.1.2. Đặc điểm áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

Một là, ADPL của Cơ quan ANĐT-BCA là hoạt động mang tính tổ chức - quyền lực của Nhà nước, trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, Cơ quan ANĐT-BCA được phép tiến hành và buộc phải thực hiện đối với chủ thể bị áp dụng cũng như các chủ thể khác có liên quan.

Hai là, giống như khi ADPL trong điều tra các loại tội phạm khác, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA phải tiến hành nghiêm túc, đầy đủ các quy định của pháp luật TTHS từ cơ sở, điều kiện, trình tự, thủ tục, quyền và nghĩa vụ của các bên trong quá trình ADPL.

Ba là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA là một hoạt động điều chỉnh mang tính chất cá biệt, cụ thể đối với các quan hệ xã hội mà trực tiếp là đối với chủ thể bị áp dụng là tội phạm có hành vi sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

Bốn là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA là hoạt động đòi hỏi năng lực, trình độ chuyên môn, trình độ CNTT cùng tính sáng tạo rất cao (sự sáng tạo trong phạm vi quy định của pháp luật).

Năm là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG luôn phải phục vụ yêu cầu chính trị, đối ngoại; chính sách tôn giáo, dân tộc của Đảng, Nhà nước.

2.1.3. Vai trò của áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

Một là, ADPL nói chung, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA nói riêng góp phần bảo đảm quyền tự do, dân chủ của công dân; bảo đảm an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội; bảo vệ Đảng, Nhà nước và chế độ XHCN ổn định, phát triển vững mạnh

trên cơ sở nguyên tắc pháp luật phải được thực hiện đồng bộ, thống nhất, mọi hành vi vi phạm đều phải được phát hiện, xử lý nghiêm minh và kịp thời.

Hai là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA góp phần bảo đảm các chủ thể của quan hệ pháp luật này thực hiện những hành vi phù hợp với các quy định của pháp luật. Đối với chủ thể áp dụng là Cơ quan ANĐT-BCA phải thực hiện đúng quy trình và đầy đủ chức trách, nhiệm vụ của Cơ quan ANĐT-BCA được giao khi tiến hành tố tụng cũng như đảm bảo quyền, lợi ích hợp pháp của đối tượng bị áp dụng và người tham gia tố tụng.

Ba là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA chính là một trong những biện pháp, cách thức chuyển tải kiến thức pháp luật đến với mọi người đạt hiệu quả, góp phần quan trọng trong việc nâng cao sự hiểu biết về pháp luật cũng như ý thức tôn trọng pháp luật đối với cá nhân, tổ chức.

Bốn là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA góp phần phát hiện thêm những khoảng trống pháp lý, những vấn đề cần bổ sung để hoàn thiện pháp luật. Kịp thời tham mưu, kiến nghị lãnh đạo Bộ Công an đề xuất Quốc hội, Chính phủ bổ sung, hoàn thiện hệ thống pháp luật ngày một đầy đủ, hoàn thiện, đồng bộ và hiệu quả.

Năm là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA góp phần tuyên truyền cho người dân hiểu được tầm quan trọng của ANQG, từ đó, nâng cao trách nhiệm của bản thân, gia đình và xã hội trong việc sử dụng không gian mạng hiệu quả, an toàn, đúng quy định của pháp luật và không bị các thế lực thù địch, đối tượng xấu lợi dụng, kích động tham gia vào các hoạt động xâm phạm ANQG.

2.2. CÁC GIAI ĐOẠN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VÀ NỘI DUNG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

2.2.1. Các giai đoạn áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

- Xác định bản chất sự việc (phân tích đánh giá đúng, chính xác các tình tiết, hoàn cảnh, điều kiện của sự việc thực tế đã xảy ra) để đưa ra quyết định xử lý

- Lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp và phân tích làm sáng rõ nội dung, ý nghĩa của quy phạm pháp luật đối với trường hợp cần áp dụng

- Ban hành văn bản áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia và tổ chức thực hiện văn bản áp dụng pháp luật

2.2.2. Nội dung áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

- Áp dụng pháp luật để ra quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can đối với người sử dụng không gian mạng để thực hiện hành vi phạm tội

- Áp dụng pháp luật để tiến hành các hoạt động điều tra làm rõ những vấn đề cần chứng minh trong vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia

- Áp dụng pháp luật để kết thúc điều tra vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an

2.3. CÁC ĐIỀU KIỆN BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

2.3.1. Bảo đảm về chính trị

2.3.2. Bảo đảm về pháp lý

2.3.3. Bảo đảm về tổ chức bộ máy và chất lượng cán bộ điều tra của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

2.3.4. Bảo đảm từ ý thức pháp luật và sự hỗ trợ của Nhân dân

Chương 3

THỰC TRẠNG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

3.1. KẾT QUẢ ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM, CÁC YẾU TỐ TÁC ĐỘNG TÍCH CỰC VÀ NGUYÊN NHÂN

3.1.1. Kết quả áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

3.1.1.1. Kết quả áp dụng pháp luật trong giai đoạn xác định bản chất sự việc để đưa ra quyết định xử lý

Kết quả áp dụng pháp luật trong giai đoạn xác định bản chất sự việc làm căn cứ khởi tố vụ án, khởi tố bị can

Kết quả thực tiễn ADPL điều tra các vụ án, Cơ quan ANĐT-BCA đã thu thập đầy đủ, không bỏ sót đồ vật, tài liệu v.v..và được phân loại tạo điều kiện cho quá trình nghiên cứu sau này được hệ thống, nhanh gọn và đạt hiệu quả cao nhất trong việc chứng minh tội phạm, góp phần giải quyết đúng đắn, khách quan vụ án. Các đồ vật, tài liệu có giá trị chứng cứ đều được bảo quản, xử lý

đúng quy định. Những đồ vật, tài liệu không còn liên quan hoặc không có giá trị chứng minh được trả lại cho người chủ sở hữu hoặc tịch thu, tiêu hủy theo quy định, theo thẩm quyền xử lý của Cơ quan điều tra trong giai đoạn điều tra vụ án. Đồng thời Cơ quan ANĐT-BCA đã có những tính toán phù hợp để sử dụng hiệu quả nhất các tài liệu, chứng cứ đã thu thập được phục vụ cho việc ADPL ra các quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can trong điều tra các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

Kết quả áp dụng pháp luật trong tiến hành các biện pháp ngăn chặn để điều tra bản chất của sự việc

Hoạt động bắt, tạm giữ, tạm giam và khám xét được pháp luật TTHS quy định rất chặt chẽ về thẩm quyền, trình tự, thủ tục. Mặt khác, thực tiễn cho thấy các hoạt động bắt, khám xét, tạm giữ, tạm giam của Cơ quan điều tra còn là mục tiêu của các phần tử và thế lực thù địch chống đối, là một hướng chính của hoạt động bào chữa và còn là tâm điểm chú ý của báo chí và công luận. Vấn đề này trở nên nhạy cảm khi Cơ quan ANĐT-BCA áp dụng biện pháp bắt, tạm giữ, tạm giam với các đối tượng sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG có nhân thân đặc biệt. Do nhận thức đầy đủ và đúng đắn về tính chất phức tạp, hệ trọng, sự cần thiết và quan trọng của việc bắt đối tượng phạm tội trong các vụ sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nên Cơ quan ANĐT-BCA đã vận dụng vừa chính xác, vừa linh hoạt, khéo léo các quy định của pháp luật TTHS, các trường hợp, hình thức, chiến thuật bắt, vừa đảm bảo một cách tốt nhất các yêu cầu chính trị, nghiệp vụ.

Kết quả áp dụng pháp luật trong các hoạt động điều tra, thu thập chứng cứ để xác định bản chất của sự việc

- Kết quả áp dụng pháp luật trong hoạt động khám xét, thu giữ, tạm giữ:

Để phát hiện, thu giữ, tạm giữ những vật chứng, Cơ quan ANĐT-BCA tiến hành khám người, đồ vật, phương tiện, khám xét chỗ ở, địa điểm, nơi làm việc, hay khám xét thư tín, điện tín, bưu kiện, bưu phẩm hoặc bằng các tác động nghiệp vụ để đối tượng mang nộp. Cơ quan ANĐT-BCA đã áp dụng các Điều 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149 Bộ luật TTHS năm 2015 quy định về căn cứ, thẩm quyền ra lệnh, thủ tục khám xét, thu giữ, tạm giữ đồ vật, tài liệu, trách nhiệm của người ra lệnh, trách nhiệm bảo quản đồ vật, tài liệu, việc lập biên bản khám xét, thu giữ, tạm giữ. Trên cơ sở ADPL TTHS, Cơ quan ANĐT-BCA đã tiến hành kết hợp với hoạt động nghiệp vụ điều tra hình sự nhằm mang lại hiệu quả cao nhất trong việc phát hiện, thu thập chứng cứ là dữ liệu điện tử.

- Kết quả áp dụng pháp luật trong hỏi cung bị can:

Hỏi cung bị can phạm tội sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG có vai trò đặc biệt quan trọng, không chỉ làm sáng tỏ tất cả các tình tiết, sự kiện của hành vi phạm tội và nhân thân kẻ phạm tội, mở rộng phạm vi điều tra, tiếp tục công tác trinh sát, mà còn chuyển hóa các tài liệu nghiệp vụ bí mật, bảo

đảm khép kín công tác trình sát trước đó. Vì thế, áp dụng các quy định ADPL đối với hỏi cung đòi hỏi phải rất chủ động và linh hoạt để vừa đảm bảo pháp luật, vừa thu thập, củng cố chứng cứ. Trong quá trình điều tra các vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, biện pháp hỏi cung luôn là biện pháp điều tra được Cơ quan ANĐT-BCA đặc biệt coi trọng, xác định đây là một biện pháp thu thập, củng cố chứng cứ rất quan trọng, thậm chí có trường hợp còn mang ý nghĩa quyết định đến kết quả xử lý của ta. Cơ quan ANĐT-BCA đã áp dụng các điều 129, 130, 131, 132, Bộ luật TTHS quy định về triệu tập, áp giải bị can, về thủ tục hỏi cung để tiến hành biện pháp điều tra này.

- Kết quả áp dụng pháp luật trong lấy lời khai người làm chứng:

Trong các vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, lấy lời khai người làm chứng là hoạt động điều tra quan trọng, đây vừa là biện pháp nghiệp vụ điều tra, vừa là biện pháp thu thập chứng cứ theo pháp luật TTHS. Cơ quan ANĐT-BCA đã áp dụng các điều 133, 134, 135, 136 Bộ luật TTHS năm 2015 quy định những vấn đề liên quan đến biện pháp lấy lời khai người làm chứng. Các ĐTV của Cơ quan ANĐT-BCA đã tiến hành lấy lời khai từng người một, trước khi lấy lời khai, các ĐTV đều giải thích quyền và nghĩa vụ của người làm chứng, xác minh rõ về mối quan hệ giữa người làm chứng với bị can và những tình tiết về nhân thân của người làm chứng, việc lập biên bản ghi lời khai của người làm chứng đều đảm bảo theo đúng quy định.

- Kết quả áp dụng pháp luật trưng cầu giám định:

Theo quy định tại Điều 155 Bộ luật TTHS, khi xét thấy cần thiết thì Cơ quan ANĐT-BCA ra quyết định trưng cầu giám định. Trong điều tra các vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, trưng cầu giám định là một hoạt động quan trọng. Nhất là với vụ án tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa XHCN Việt Nam, đối với tội danh này, chủ yếu các đối tượng bị khởi tố, điều tra và xử lý về hành vi quy định tại Điểm c, khoản 1, Điều 88 BLHS (1999) và Điều 117 Bộ luật TTHS (2015), đó là hành vi làm ra, tàng trữ, lưu hành các tài liệu, văn hóa phẩm có nội dung chống Nhà nước Cộng hòa XHCN Việt Nam. Để chứng minh được hành vi của đối tượng, đòi hỏi phải làm rõ được nội dung trong tài liệu mà các đối tượng làm ra, tàng trữ và lưu hành. Để phục vụ làm rõ hành vi, xử lý đối tượng một cách thuyết phục thì Cơ quan ANĐT-BCA tiến hành trưng cầu giám định.

3.1.1.2. Lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp và phân tích làm rõ nội dung, ý nghĩa của quy phạm pháp luật đối với trường hợp cần áp dụng

- Lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp để ra quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can.

- Lựa chọn thời điểm khởi tố vụ án, khởi tố bị can.

3.1.1.3. Ban hành và tổ chức thực hiện quyết định áp dụng pháp luật

- Kết quả trong hoạt động ADPL ban hành các quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can và tổ chức thực hiện các quyết định ADPL

Việc ban hành các quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can đối với vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG do Cơ quan ANĐT-BCA thực hiện đều dựa trên cơ sở thực tế và cơ sở pháp lý vững chắc, dựa trên những tài liệu, chứng cứ xác thực, được thu thập, kiểm tra, đánh giá, sử dụng theo đúng quy định của pháp luật. Các quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can đều được lập theo mẫu và đảm bảo đầy đủ các nội dung thông tin, tuân thủ quy định của Bộ luật TTHS. Các quyết định này vừa tạo điều kiện định hướng có hiệu quả cho công tác điều tra, vừa đảm bảo cho việc truy tố, xét xử tiếp theo một cách chính xác, chặt chẽ, phù hợp, xử lý có hiệu quả đối tượng phạm tội. Các trường hợp khởi tố đều đúng căn cứ pháp luật, đúng tội danh giữa hành vi thực tế với hành vi nêu trong quyết định khởi tố, đảm bảo về trình tự, thủ tục, thẩm quyền và đảm bảo về mặt chứng cứ chứng minh. Những trường hợp cần khởi tố để phục vụ yêu cầu nghiệp vụ thì không hề có sự áp đặt mà đều dựa trên cơ sở tài liệu, chứng cứ đã thu thập được để đánh giá, đều đảm bảo các yêu cầu pháp luật.

- Kết quả áp dụng pháp luật trong kết thúc điều tra:

Đây là giai đoạn thể hiện rõ tính chất chuyên sâu về nghiệp vụ của cơ quan ANĐT-BCA. Cơ quan ANĐT-BCA thường kết thúc điều tra vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG khi đã thu thập đầy đủ chứng cứ xác định rõ hành vi phạm tội, vấn đề năng lực trách nhiệm hình sự của từng bị can, các tình tiết tăng nặng, giảm nhẹ trách nhiệm hình sự cũng như các tình tiết về nhân thân người phạm tội và các vấn đề khác cần thiết phải chứng minh trong vụ án.

3.1.1.4. Kết quả phối hợp giữa Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an với Viện kiểm sát nhân dân tối cao và Tòa án nhân dân tối cao trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia

Thực tiễn ADPL trong TTHS thì khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử là những giai đoạn kế tiếp nhau do các cơ quan khác nhau đảm nhận. Các giai đoạn này diễn ra liên tục, kế tiếp nhau mà kết quả của giai đoạn trước là cơ sở, tiền đề cho giai đoạn sau. Đây chính là yếu tố rất cơ bản làm xuất hiện yêu cầu về quan hệ phối hợp trong quá trình ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG giữa ba cơ quan: Cơ quan ANĐT-BCA, Viện KSNDTC, TANDTC. Mỗi quan hệ, phối hợp giữa ba cơ quan này là mối quan hệ theo chức năng trên cơ sở được quy định trong Luật TTHS, đồng thời, là mối quan hệ hợp đồng chiến đấu.

3.1.2. Các yếu tố tác động tích cực đến áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia

Sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng, Nhà nước, trực tiếp là của Đảng ủy CATW, lãnh đạo Bộ Công an đối với các vụ án xâm phạm ANQG do Cơ quan ANĐT-BCA thực hiện, trong đó, đặc biệt quan tâm đến các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

Hệ thống pháp luật Việt Nam ngày một hoàn thiện, trước yêu cầu của thực tiễn, nhiều Bộ luật, Nghị định, Thông tư, Hướng dẫn,... đã được nghiên

cứu, bổ sung để kịp thời điều chỉnh những quan hệ pháp luật mới nảy sinh. Các tội xâm phạm ANQG đã được quy định rất đầy đủ, chi tiết trong Chương XIII, Bộ luật hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2017 và Bộ Luật tố tụng hình sự năm 2015 là căn cứ pháp lý quan trọng để Cơ quan ANĐT-BCA áp dụng trong hoạt động điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG trong thời gian vừa qua.

Sự phối hợp chặt chẽ giữa Cơ quan ANĐT-BCA với các đơn vị nghiệp vụ trong ngành Công an (Cục An ninh đối ngoại, Cục An ninh nội địa; Cục An ninh Chính trị nội bộ, Cục An ninh mạng và phòng chống tội phạm sử dụng công nghệ cao, Cục Kỹ thuật nghiệp vụ,...) cũng như với Viện KSNDTC, TANDTC trong việc cung cấp hồ sơ và những tài liệu có liên quan trong quá trình Cơ quan ANĐT-BCA tiến hành điều tra tố tụng, ADPL để điều tra, xử lý vụ án.

Đảng ủy, lãnh đạo Cơ quan ANĐT-BCA đã thường xuyên quan tâm cử CBCS trong đơn vị đi đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ, nhất là trình độ CNTT để có thể sử dụng thành thạo máy vi tính và các phương tiện kỹ thuật truyền thông, nắm vững những phương thức, thủ đoạn của tội phạm trong việc sử dụng không gian mạng thực hiện hành vi phạm tội, góp phần thực hiện có hiệu quả hoạt động ADPL trong điều tra, nhất là hoạt động thu thập tài liệu, dữ liệu điện tử là chứng cứ của vụ án.

Công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật trong thời gian qua được các cấp, các ngành quan tâm, chú trọng. Nhận thức của cán bộ, công chức, viên chức trong các cơ quan nhà nước, lực lượng vũ trang và nhân dân về tội phạm sử dụng không gian mạng nói chung, tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng ngày một nâng cao, từ đó, có tinh thần cảnh giác; ý thức sử dụng không gian mạng chủ động, an toàn; số lượng người dùng cài đặt các phần mềm diệt virus, chống mã độc ngày càng cao, đồng thời, tích cực tố giác và tham gia phối hợp với Cơ quan ANĐT-BCA trong điều tra, xử lý tội phạm.

Cộng đồng quốc tế đã có những tư duy, nhận thức thể hiện sự thống nhất rất cao về tính chất nguy hiểm của tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, từ đó, đã có những cam kết, hành động phối hợp, hỗ trợ tư pháp giữa các nước đối với loại tội phạm mới này.

3.1.3. Nguyên nhân của những kết quả đạt được

3.1.3.1. Nguyên nhân khách quan

Để đạt được kết quả trong hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA như trên là do có sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo trực tiếp, toàn diện và sát sao của Đảng ủy CATW, lãnh đạo Bộ Công an và cấp uỷ, lãnh đạo các cấp, sự giám sát và tạo điều kiện cho hoạt động ADPL của Cơ quan ANĐT-BCA.

Việc Quốc hội và các Cơ quan Nhà nước có thẩm quyền đã ban hành BLHS năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017); Bộ luật TTHS năm 2015 và nhiều Nghị định, thông tư, các văn bản hướng dẫn thi hành BLHS, Bộ luật TTHS được ban hành, cập nhật và tiếp tục hoàn thiện đã tạo ra hành lang pháp lý thuận lợi nhằm đáp ứng tốt yêu cầu của hoạt động ADPL trong hoạt động điều tra các vụ án hình sự nói chung và ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng của Cơ quan ANĐT-BCA, sự tác động tích cực của các văn bản pháp luật nêu trên đã nâng cao hiệu quả hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG trong thời gian qua.

Các Nghị quyết của Đảng liên quan đến công tác cải cách tư pháp đã được ban hành đã thể hiện sự quan tâm của Đảng Cộng sản Việt Nam và Nhà nước Cộng hòa XHCN Việt Nam trong việc tiếp tục nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các cơ quan tư pháp, trong đó có Cơ quan ANĐT-BCA. Đặc biệt là hiệu lực của Nghị quyết số 49-NQ/TW ngày 02/06/2005 về Chiến lược cải cách tư pháp nước ta đến năm 2020 cũng như Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 02/01/2002 của Bộ Chính trị về một số nhiệm vụ trong công tác tư pháp trong thời gian tới; Kết luận số 92-KL/TW ngày 12/03/2014 của Bộ Chính trị về việc tiếp tục thực hiện chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020...

Như vậy, từ những phân tích trên, chúng ta thấy hệ thống các văn bản của Đảng, Nhà nước đã tác động tích cực đến hoạt động của hệ thống Cơ quan điều tra và không chỉ tác động đến những người làm công tác ADPL mà còn tác động mạnh mẽ trực tiếp đến nhận thức của toàn hệ thống chính trị và cả xã hội về ý nghĩa, tầm quan trọng của hệ thống các Cơ quan tư pháp, đặc biệt là công tác ADPL của CQĐT nói chung và Cơ quan ANĐT-BCA nói riêng. Đây là một trong những nguyên nhân chủ yếu, quyết định đến chất lượng và hiệu quả công tác này. Mặt khác, hệ thống pháp luật được kiện toàn làm cho ý thức pháp luật của toàn xã hội được nâng cao và đó cũng là một yếu tố thuận lợi, quan trọng và có tác động đến kết quả, chất lượng ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của cơ quan ANĐT-BCA.

3.1.3.2. Nguyên nhân chủ quan

Cơ quan ANĐT-BCA đã thường xuyên chủ động tích cực phối hợp chặt chẽ với các cơ quan bảo vệ pháp luật, nhất là cơ quan Viện KSNDTC và TANDTC nên hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG đã được tiến hành khẩn trương, khách quan và rất thận trọng. Vì thế, cơ bản đã hạn chế tình trạng oan, sai hoặc bỏ lọt tội phạm.

Từ Thủ trưởng, Phó Thủ trưởng đến các ĐTV, Cán bộ điều tra trong Cơ quan ANĐT-BCA về cơ bản đã luôn tích cực khắc phục những khó khăn, luôn nêu cao tinh thần trách nhiệm và hoàn thành mọi chỉ tiêu, nhiệm vụ được giao. Phần lớn ĐTV, Cán bộ điều tra của Cơ quan ANĐT-BCA luôn nêu cao tinh

thần trách nhiệm, có ý thức tự hoàn thiện về chuyên môn, luôn nâng cao trình độ nghiệp vụ và năng lực công tác, khả năng sử dụng CNTT, rèn luyện về bản lĩnh chính trị và phẩm chất đạo đức. Nhiều cá nhân luôn tích cực chủ động và sáng tạo trong việc nghiên cứu, tiếp cận các văn bản khoa học pháp lý, đổi mới tư duy nhằm nâng cao chất lượng trong ADPL trong điều tra tội phạm nói chung và tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng.

Cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương tiện phục vụ công tác và chế độ chính sách đối với Cán bộ, chiến sỹ thuộc Cơ quan ANĐT-BCA đã từng bước được Đảng ủy CATW, lãnh đạo Bộ Công an quan tâm đầu tư, hoàn thiện, cơ bản đã tạo được lòng tin và tư tưởng yên tâm công tác đối với ĐTV và Cán bộ điều tra.

3.2. HẠN CHẾ ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM, CÁC YẾU TỐ TRỞ NGẠI VÀ NGUYÊN NHÂN

3.2.1. Hạn chế áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

- Hiện tượng không đồng thuận ý kiến giữa cơ quan ANĐT-BCA với Viện KSNDTC khi ADPL vẫn xảy ra. Đặc biệt là tranh chấp ý kiến về căn cứ pháp lý và tội danh trong các quyết định ADPL, lệnh bắt, khám xét, tạm giữ, tạm giam.v.v..Mặc dù kết cục Viện KSNDTC vẫn đồng ý với cách ADPL của cơ quan điều tra, song ở một vài trường hợp cụ thể cũng để lại những hậu quả như: tiến độ điều tra vụ án bị chậm trễ, bỏ lỡ thời cơ khi áp dụng, bổ sung một số thủ tục để hợp thức hóa rồi mới thực hiện quyết định áp dụng, hiệu quả việc chuyển hóa tài liệu trình sát thành chứng cứ không được như tính toán về mặt nghiệp vụ.

- Còn có biểu hiện cứng nhắc hoặc quá nhấn mạnh về khía cạnh pháp lý khi áp dụng các quy định pháp luật đối với hoạt động bắt, khám xét, tạm giữ, tạm giam các bị can phạm tội sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG. Nhận thức của một số cán bộ còn phiến diện, không thấy rõ sự chi phối của yêu cầu chính trị và nghiệp vụ, từ đó dẫn tới một số sai sót và sơ xuất. Ở một vài trường hợp, phần tử xấu đã lợi dụng những sơ hở này gây hậu quả đáng tiếc. Trong nhận thức của số ít ĐTV cho rằng việc ADPL đối với các hoạt động bắt, khám xét, tạm giữ, tạm giam do phải thực hiện chế độ thông tin báo cáo có thể làm chậm tiến độ điều tra, đôi khi ở một vài trường hợp làm lỡ cơ hội về nghiệp vụ.

- Một số điểm rất khó thực hiện trong các quy định về thủ tục chứng kiến khi tiến hành áp dụng biện pháp bắt cần sửa đổi cho phù hợp với thực tiễn và thuận tiện trong áp dụng. Các thủ tục trong chế định về thời hạn, về kiểm sát khi bắt khẩn cấp còn nặng về hình thức, gây những phiền hà cho cơ quan

ANĐT và ĐTV, trong khi thời gian đòi hỏi rất khẩn trương, giải quyết mau lẹ và nhanh gọn.

3.2.2. Các yếu tố trở ngại áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan an ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

- Hoạt động phạm tội của đối tượng thường mang tính “ẩn danh”, “nặc danh” và phương thức hoạt động “phi truyền thống” rất tinh vi, xảo quyệt, theo phương thức công khai trên mạng nhưng bí mật về chủ thể thực hiện (không ai biết mặt ai, không cung cấp thông tin cá nhân, không gặp nhau để liên lạc) đã gây nhiều khó khăn cho công tác phát hiện, thu thập, củng cố chứng cứ.

- Một số cơ quan giám định theo vụ việc còn chưa mạnh dạn trong việc kết luận, sợ hoặc dùn dầy trách nhiệm dẫn đến việc từ chối giám định hoặc không kết luận đầy đủ các nội dung theo nội dung yêu cầu của Cơ quan ANĐT-BCA.

- Cơ chế phối hợp giữa Cơ quan ANĐT-BCA và lực lượng trinh sát trong thu thập, chuyển giao chứng cứ vụ án còn gặp nhiều khó khăn. Trong nhiều vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, Cơ quan ANĐT-BCA phải thu thập các tài liệu đã được lực lượng trinh sát thu thập lại từ đầu để có thể sử dụng làm chứng cứ, dẫn đến việc các đối tượng có thể xóa, thay đổi nội dung tán phát, gây khó khăn cho hoạt động điều tra, xử lý đối tượng.

- Hợp tác quốc tế trong phòng, chống tội phạm còn gặp nhiều khó khăn về hành lang pháp lý, về cơ chế phối hợp, về nguồn nhân lực, trình độ của cán bộ thực thi pháp luật mà trực tiếp là đội ngũ nhân lực Cơ quan ANĐT-BCA.

3.2.3. Nguyên nhân của những hạn chế

3.2.3.1. Nguyên nhân khách quan

- Hệ thống pháp luật làm cơ sở pháp lý để Cơ quan ANĐT-BCA thực hiện đúng, đủ vai trò của mình cho hoạt động ADPL trong điều tra các vụ án hình sự nói chung và ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng về cơ bản đã ngày càng được kiện toàn, tạo ra hành lang pháp lý vững chắc đảm bảo cho quá trình ADPL của Cơ quan ANĐT.

- Tình hình tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG trong những năm gần đây diễn biến rất phức tạp, tính chất, mức độ, hậu quả thiệt hại ngày càng nghiêm trọng đến sự ổn định và phát triển bền vững của ANQG, gây khó khăn cho việc điều tra, xử lý loại tội phạm này.

- Các thế lực thù địch cả trong và ngoài nước tìm mọi lý do để can thiệp ngày càng thô bạo và trắng trợn vào quá trình giải quyết các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG do Cơ quan ANĐT-BCA thực hiện.

3.2.3.2. Nguyên nhân chủ quan

- Trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, một bộ phận ĐTV, Cán bộ điều tra được phân công giải quyết các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm

phạm ANQG còn chưa nhận thức được đầy đủ vị trí, vai trò, thẩm quyền của Cơ quan ANĐT-BCA trong hoạt động TTHS nói chung cũng như hoạt động điều tra nói riêng.

- Cơ sở vật chất, phương tiện phục vụ công tác mặc dù đã được đầu tư cải thiện đáng kể nhưng vẫn chưa đáp ứng được với tốc độ phát triển của khoa học kỹ thuật hiện đại, trong bối cảnh cuộc cách mạng khoa học công nghệ 4.0 hiện nay.

- Công tác chủ động phối hợp liên ngành giữa các cơ quan tư pháp, đặc biệt là giữa Cơ quan ANĐT-BCA với Viện KSNDTC và TANDTC trong giải quyết vụ án vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG có lúc còn chưa chặt chẽ và chất lượng.

Chương 4

QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM

4.1. QUAN ĐIỂM BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM TRONG THỜI GIAN TỚI

Một là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA phải bảo đảm tính kịp thời, chính xác, khách quan toàn diện, không bỏ lọt tội phạm cũng như không làm oan người vô tội.

Hai là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG đòi hỏi mỗi ĐTV, Cán bộ điều tra trong Cơ quan ANĐT-BCA cần phải luôn luôn có ý thức và hành động thực tế để bảo vệ quyền con người trong quá trình TTHS, đặc biệt là bảo vệ quyền con người trong quá trình điều tra vụ án.

Ba là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA, nếu đối tượng là người chưa thành niên cần phải xác định chính xác độ tuổi là người chưa thành niên và phải phân biệt người chưa thành niên ở hai độ tuổi (từ đủ 14 tuổi nhưng chưa đủ 16 tuổi và đủ 16 tuổi mà chưa đủ 18 tuổi) để quyết định áp dụng các biện pháp ngăn chặn phục vụ cho công tác điều tra hiệu quả.

Bốn là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, Cơ quan ANĐT-BCA cần bảo đảm các hoạt động điều tra theo quy định của Bộ luật TTHS. Cơ quan ANĐT-BCA, ĐTV khi hỏi cung bị can, lấy lời khai người làm chứng, lấy lời khai người có quyền lợi và nghĩa vụ liên

quan đến vụ án cần bảo đảm tính khách quan và quyền bào chữa của họ ở giai đoạn điều tra và các giai đoạn tiếp theo trong quá trình tố tụng.

Năm là, ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG cần nhận rõ xu hướng gia tăng về số lượng các vụ việc và tính chất ngày một nguy hiểm, tinh vi của loại tội phạm sử dụng này để có biện pháp ADPL tương ứng, không nên chủ quan coi thường mất cảnh giác.

4.2. GIẢI PHÁP BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG ĐIỀU TRA TỘI PHẠM SỬ DỤNG KHÔNG GIAN MẠNG XÂM PHẠM AN NINH QUỐC GIA CỦA CƠ QUAN AN NINH ĐIỀU TRA BỘ CÔNG AN VIỆT NAM TRONG THỜI GIAN TỚI

4.2.1. Nhóm giải pháp chung

4.2.1.1. Sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật tạo cơ sở pháp lý cho hoạt động áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

- Bổ sung, hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật cụ thể hóa Luật An ninh mạng, Luật Bảo vệ bí mật nhà nước, liên quan đến đảm bảo an ninh thông tin, trong đó cần quy định cụ thể về việc cung cấp và đưa thông tin trên mạng Internet như phát hành báo điện tử, phát thanh, truyền hình trên Internet, quản lý blog công tác quản lý và chế tài xử lý khi vi phạm; quy định cụ thể, rõ ràng quyền và nghĩa vụ của các doanh nghiệp cung cấp dịch vụ viễn thông trong hoạt động đảm bảo an ninh thông tin.

- Hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật về quản lý hội, tổ chức phi chính phủ Việt Nam. Theo đó, sớm ban hành luật về hội trong nghề nghiệp (không nên gộp chung các loại hội đề xuất hiện nay) thời điểm thích hợp và sửa đổi, bổ sung hoặc ban hành mới thay thế một số văn bản dưới Luật như Nghị định số 45/2010/NĐ-CP ngày 21/4/2010 về tổ chức, hoạt động và quản lý hội (nội dung Nghị định hiện nay không quy định về các hội, nhóm bất hợp pháp); Quyết định số 97/2009/QĐ-TTg ngày 27/7/2009 của Thủ tướng Chính phủ về danh mục các lĩnh vực cá nhân được thành lập tổ chức khoa học và công nghệ.

- Hoàn thiện các quy định của Bộ luật Hình sự có liên quan đến tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG.

- Hoàn thiện pháp luật Tố tụng hình sự về thủ tục tố tụng đối với tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia.

4.2.1.2. Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam tham mưu Bộ Công an kiến nghị với Đảng, Nhà nước giải quyết kịp thời, triệt để các vấn đề kinh tế, xã hội phức tạp, không để các đối tượng lợi dụng, kích động, sử dụng không gian mạng tiến hành các hoạt động xâm phạm an ninh quốc gia

Để giải quyết kịp thời, triệt để các vấn đề kinh tế, xã hội phức tạp phát sinh, căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ và thực tiễn ADPL trong điều tra tội

phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, Cơ quan ANĐT-BCA cần tập trung làm tốt một số nội dung sau:

- Cơ quan ANĐT-BCA tham mưu Bộ Công an kiến nghị với Đảng, Nhà nước giải quyết các vấn đề liên quan chủ quyền, lãnh thổ quốc gia, cắm mốc biên giới đất liền, biên giới trên biển giữa nước ta với nước láng giềng đặc biệt là Trung Quốc và Campuchia. Đồng thời, đề xuất, kiến nghị với các cơ quan chức năng như: Ban Tuyên giáo Trung ương, Bộ Thông tin và Truyền thông, các cơ quan thông tấn, báo chí làm tốt công tác tuyên truyền, định hướng dư luận cho quần chúng nhân dân, thanh niên, sinh viên về quan điểm, chủ trương của Đảng, Nhà nước trong giải quyết vấn đề tranh chấp chủ quyền, biên giới với các nước láng giềng, đặc biệt là tranh chấp trên Biển Đông giữa Việt Nam với Trung Quốc, vạch trần âm mưu, hoạt động lợi dụng vấn đề này của các thế lực thù địch, phản động sử dụng không gian mạng để kích động quần chúng nhân dân tham gia vào các hoạt động chống Đảng, Nhà nước, xâm phạm ANQG.

- Cơ quan ANĐT-BCA tham mưu Bộ Công an kiến nghị với Đảng, Nhà nước giải quyết kịp thời, có hiệu quả những vụ việc phức tạp trong xã hội, mâu thuẫn trong nội bộ không để các đối tượng thù địch, phản động lợi dụng, sử dụng không gian mạng để kích động, lôi kéo quần chúng tham gia vào các hoạt động xâm phạm ANQG.

4.2.2. Nhóm giải pháp cụ thể

4.2.2.1. Nâng cao trình độ và năng lực chuyên môn, phẩm chất và tinh thần trách nhiệm của Thủ trưởng, Phó Thủ trưởng, Điều tra viên và cán bộ điều tra có thẩm quyền áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam

Điều tra viên, cán bộ điều tra cần phải vừa hồng, vừa chuyên, có trình độ lý luận chính trị, được trang bị nhận thức đầy đủ về chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, nhận thức đầy đủ về công cuộc đấu tranh phòng chống tội phạm nói chung và đấu tranh phòng chống tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng. Đồng thời, Cơ quan ANĐT-BCA một mặt cần tính toán, cân nhắc hình thức ADPL để xử lý đối tượng sử dụng không gian mạng để phạm tội xâm phạm ANQG đảm bảo các yêu cầu chính trị, pháp luật và nghiệp vụ.

Song song với đó, cần tiếp tục nâng cao chất lượng của đội ngũ ĐTV, Cán bộ điều tra và các điều kiện để đảm bảo cho việc thực hiện tốt nhiệm vụ của ĐTV, Cán bộ điều tra. Có chế độ khen thưởng kịp thời các thành tích cũng như kỷ luật nghiêm minh các vi phạm cán bộ khi có vi phạm để kịp thời khích lệ, động viên cán bộ có thành tích trong đấu tranh phòng, chống tội phạm cũng như kịp thời chấn chỉnh các vi phạm trong công tác. Bởi nhân tố con người luôn là then chốt, là “gốc của công việc”.

Việc lựa chọn, bổ nhiệm ĐTV phải đảm bảo chất lượng, đúng quy trình, đủ tiêu chuẩn để luôn đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ của công tác điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG trong tình hình mới.

4.2.2.2. Bảo đảm cơ sở vật chất cần thiết cho hoạt động của đội ngũ điều tra viên và cán bộ điều tra, có chế độ đãi ngộ phù hợp với hoạt động nghề nghiệp đặc thù

Điều kiện cơ sở vật chất, phương tiện làm việc cũng như chế độ chính sách đối với ĐTV, Cán bộ điều tra thuộc Cơ quan ANĐT-BCA luôn là vấn đề cần được quan tâm. Thực hiện chủ trương cải cách tư pháp, trong những năm qua Đảng và Nhà nước đã tăng cường lãnh đạo, quan tâm đầu tư, lắp đặt cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương tiện làm việc và phục vụ công tác; thực hiện nhiều chế độ, chính sách đối với cán bộ thuộc Cơ quan ANĐT-BCA. Do đó, cơ sở vật chất, trang thiết bị làm việc và chế độ chính sách đối với cán bộ các cơ quan tư pháp nói chung, đối với ĐTV, Cán bộ điều tra thuộc Cơ quan ANĐT-BCA nói riêng được đầu tư, từng bước đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ, cải thiện đáng kể trang thiết bị, phương tiện phục vụ công tác cũng như đời sống sinh hoạt cần thiết cho cán bộ, chiến sĩ. Tuy nhiên, so với yêu cầu đấu tranh phòng, chống tội phạm trong điều kiện nền kinh tế thị trường và bùng nổ thông tin như hiện nay, đặc biệt phục vụ công tác đấu tranh đối với tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG. Hơn nữa, các trang thiết bị ghi âm, ghi hình trong hỏi cung bị can vẫn còn thiếu thốn và chưa đáp ứng được hết yêu cầu công tác do điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị và phương tiện làm việc của ngành Công an vẫn còn thiếu đồng bộ. Chế độ đãi ngộ, chính sách đối với ĐTV, Cán bộ điều tra vẫn còn ở mức khiêm tốn, chưa tạo ra động lực thực sự để khuyến khích nâng cao chất lượng và đáp ứng yêu cầu công tác.

4.2.2.3. Tăng cường phối hợp giữa các đơn vị thuộc Bộ Công an và giữa Bộ Công an với các cơ quan, đơn vị khác

- Về tăng cường phối hợp giữa các đơn vị thuộc Bộ Công an: Sự phối hợp của lực lượng Trinh sát kỹ thuật và An ninh mạng sẽ góp phần đảm bảo cho các hoạt động điều tra có những định hướng đúng đắn trong quá trình giải quyết vụ án. Cơ quan ANĐT cần thường xuyên phối hợp với lực lượng Trinh sát kỹ thuật và An ninh mạng mở các hội nghị tập huấn phổ biến, cập nhật đến các ĐTV, cán bộ điều tra về phương thức, thủ đoạn phạm tội sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, các công cụ, phương tiện mà đối tượng thường xuyên sử dụng để các cơ quan tổ tụng, cơ quan có liên quan vận dụng trong công tác phòng, chống tội phạm.

- Về tăng cường sự phối hợp giữa Cơ quan ANĐT-BCA với Viện KSNDTC: Quá trình ADPL trong điều tra tội phạm nói chung và điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng của Cơ quan ANĐT-BCA cần đặt trong sự kiểm sát hoạt động tư pháp nói chung và hoạt động kiểm sát điều tra nói riêng của VKSND.

4.2.2.4. Tăng cường công tác quản lý, chỉ đạo, điều hành

Tăng cường công tác công tác quản lý, chỉ đạo, điều hành đối với hệ thống thông tin quan trọng quốc gia. Hệ thống thông tin quan trọng về ANQG phải thường xuyên được kiểm tra, đánh giá, bảo vệ tương xứng, liên tục từ giai đoạn thiết kế, xây dựng, phát triển, vận hành và sử dụng. Lực lượng CAND tham mưu với Chính phủ ban hành điều kiện về an ninh mạng đối với hệ thống thông tin quan trọng về ANQG; chủ trì đánh giá, chứng nhận đủ điều kiện về an ninh mạng, giám sát an ninh mạng đối với hệ thống thông tin quan trọng về ANQG, trừ hệ thống thông tin quân sự và hệ thống thông tin cơ yếu thuộc Ban Cơ yếu chính phủ.

4.2.2.5. Tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng

Lịch sử đã chứng minh vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam với Nhà nước và xã hội. Điều 4, Hiến pháp năm 2013 đã ghi nhận: “Đảng Cộng sản Việt Nam - Đội tiên phong của giai cấp công nhân, đồng thời là đội tiên phong nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam, đại biểu trung thành lợi ích của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và của dân tộc, lấy Chủ nghĩa Mác - Lê nin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội”. Trong công tác Công an, Đảng lãnh đạo trực tiếp, tuyệt đối về mọi mặt. Đây chính là yếu tố hàng đầu tạo nên thành công của công tác Công an nói chung, công tác điều tra các vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng. Sự lãnh đạo của Đảng thể hiện bằng chủ trương, đường lối, phương châm, căn cứ vào tình hình kinh tế - chính trị trong từng thời kỳ, từng địa bàn, từng vụ việc nhất định thông qua các nghị quyết của các cấp ủy Đảng. Sự lãnh đạo đó là đưa ra các định hướng, nguyên tắc, yêu cầu, đường lối xử lý v.v..chứ không phải là sự can thiệp sâu, trực tiếp, cụ thể vào hình thức và mức độ xử lý cụ thể đối với từng vụ án, từng bị can.

4.2.2.6. Tăng cường hợp tác quốc tế

Trong những năm gần đây, tình hình tội phạm ở Việt Nam cũng như các nước trên thế giới có những diễn biến rất phức tạp và nghiêm trọng. Việc phòng, chống các loại tội phạm có tính chất quốc tế đã trở thành sự quan tâm đặc biệt của tất cả các quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới. Do vậy, việc đẩy mạnh hợp tác quốc tế trong điều tra đối với loại tội phạm này là vấn đề cấp bách.

Với vị trí, vai trò, chức năng hết sức quan trọng, Cơ quan ANĐT-BCA có nhiều điều kiện thuận lợi trong việc phối kết hợp với các Cơ quan điều tra trong và ngoài lực lượng CAND cũng như với các tổ chức quốc tế về phòng, chống tội phạm nói chung, tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG nói riêng. Vì vậy, việc hợp tác chặt chẽ với các cơ quan điều tra và với các tổ chức quốc tế như tổ chức Cảnh sát hình sự quốc tế (INTERPOL) và tranh thủ được các dự án của các tổ chức quốc tế phục vụ công tác điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG để tập huấn cán bộ

và đào tạo, học tập chia sẻ kinh nghiệm, bồi dưỡng các nguồn lực cho công tác này sẽ góp phần mang lại hiệu quả hơn cho hoạt động của Cơ quan ANĐT-BCA Việt Nam.

KẾT LUẬN

Qua lựa chọn và nghiên cứu đề tài luận án, tác giả rút ra một số vấn đề cơ bản sau:

- Hành vi phạm tội xâm phạm ANQG là những hành vi phạm tội đặc biệt nghiêm trọng, được quy định tại các điều trong Chương XIII của Bộ luật Hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2017. Đây là hành vi đe dọa hoặc xâm hại trực tiếp đến sự tồn tại và vững mạnh của chính quyền nhân dân, sự ổn định, phát triển bền vững của chế độ XHCN và Nhà nước Cộng hòa XHCN Việt Nam, sự bất khả xâm phạm độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, sự ổn định của hệ thống chính trị, niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước, hình ảnh của Quốc gia trên trường quốc tế. Do vậy, đấu tranh làm thất bại mọi hành vi phạm tội xâm phạm ANQG, trong đó có hoạt động ADPL trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG là vấn đề có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong công cuộc bảo vệ ANQG và chế độ XHCN.

- Quá trình ADPL trong điều tra các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG của Cơ quan ANĐT-BCA thực chất là quá trình Cơ quan điều tra áp dụng các biện pháp tố tụng công khai, theo đúng căn cứ, thẩm quyền, trình tự, thủ tục, thời hạn mà Bộ luật TTHS quy định để góp phần làm sáng tỏ đối tượng chứng minh của vụ án sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, thông qua các hoạt động khởi tố, thu thập, đánh giá chứng cứ, áp dụng các biện pháp ngăn chặn, xây dựng hồ sơ, đề xuất hình thức xử lý, làm cơ sở cho việc giải quyết vụ án ở các giai đoạn tố tụng tiếp theo. Qua nghiên cứu thực trạng ADPL trong điều tra của Cơ quan ANĐT-BCA cho thấy đây là công việc vô cùng khó khăn, phức tạp. Là quá trình đấu tranh với các đối tượng thường có ý thức chống đối giai cấp sâu sắc, có phương pháp phạm tội tinh vi, xảo quyệt, khó phát hiện; quá trình tiến hành tố tụng lại luôn bị các thế lực thù địch tuyên truyền can thiệp, việc điều tra, đấu tranh xử lý của ta luôn chịu rất nhiều sức ép từ các yêu cầu chính trị, nghiệp vụ, đối ngoại; hoạt động chứng minh sự thật vụ án diễn ra rất khó khăn, phức tạp.

- Quá trình điều tra các vụ án tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG, Cơ quan ANĐT áp dụng các biện pháp mà pháp luật quy định để tiến hành thu thập, đánh giá chứng cứ góp phần làm sáng tỏ vụ án. Khi ADPL, Cơ quan ANĐT phải nghiêm chỉnh tuân thủ đúng quy định của pháp luật TTHS về căn cứ, thẩm quyền, trình tự, thủ tục, thời hạn. Tuy nhiên, quá trình này không thể tách rời quá trình áp dụng nghiệp vụ điều tra hình sự, các

biện pháp nghiệp vụ an ninh, mà phải luôn kết hợp một cách khéo léo. Cần tránh tư tưởng chỉ coi trọng áp dụng nghiệp vụ hoặc chỉ coi trọng ADPL TTHS mà cần kết hợp đồng thời các hoạt động này một cách sáng tạo, linh hoạt và hiệu quả.

- Áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG là một công việc phức tạp, khó khăn, đòi hỏi phải huy động sức mạnh tổng hợp của nhiều lực lượng, nhiều cấp, nhiều ngành tham gia, trong đó, lực lượng ANĐT đóng vai trò nòng cốt, chủ trì, các cấp ủy Đảng phát huy vai trò lãnh đạo, các cấp lãnh đạo chuyên môn phát huy vai trò chỉ đạo, các lực lượng nghiệp vụ trinh sát giữ vai trò phối hợp chặt chẽ. ADPL trong điều tra loại án này có tốt hay không, một phần lớn phụ thuộc vào hiệu quả của mối quan hệ phối hợp. Quá trình phối hợp này diễn ra một cách liên tục, thường xuyên, lâu dài, gắn bó, không chỉ ở giai đoạn trinh sát ban đầu mà còn cả ở giai đoạn xử lý về sau, không chỉ ở mục tiêu giải quyết vụ án mà còn phải góp phần mở rộng công tác trinh sát đấu tranh lâu dài với các thế lực thù địch.

- Trong thời gian tới, âm mưu, hoạt động xâm phạm ANQG vẫn diễn ra vô cùng phức tạp bởi nhiều thế lực, nhiều lợi ích quốc tế đan xen bên ngoài, nhiều diễn biến tư tưởng chính trị phức tạp trong nước, đồng thời, sự phát triển của khoa học và công nghệ diễn ra vô cùng mạnh mẽ,...sẽ là điều kiện hết sức thuận lợi để tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm ANQG diễn ra ngày một tinh vi, phức tạp hơn, rất khó đấu tranh, xử lý. Các thế lực chống đối vẫn không ngừng can thiệp vào quá trình tố tụng, tiếp tục gây sức ép với ta trên các mặt trận chính trị, ngoại giao. Vì vậy, trong thời gian tới, Cơ quan ANĐT-BCA cần tiếp tục tập trung lực lượng, biện pháp, dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp lãnh đạo có thẩm quyền để kịp thời phòng ngừa, đấu tranh từ sớm, xử lý triệt để, có hiệu quả đối với các đối tượng phạm loại tội này. Cần đặc biệt coi trọng hoạt động ADPL trong điều tra vụ án, coi đây là biện pháp đấu tranh trực diện, với đầy đủ cơ sở, căn cứ pháp lý để phát huy hiệu quả đấu tranh cùng với các biện pháp nghiệp vụ khác./.

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Nguyễn Tiến Phương (10/2023), “Tăng cường hợp tác quốc tế trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia của Cơ quan An ninh điều tra Bộ Công an Việt Nam”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, ISSN: 2354 - 0761 (Số 333), tr 86-90.
2. Nguyễn Tiến Phương (12/2023), “Áp dụng pháp luật trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, ISSN: 2354 - 0761 (Số 335), tr 73-77.
3. Nguyễn Tiến Phương (12/2023), Bàn về giá trị chứng cứ của Dữ liệu điện tử trong điều tra tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia, *Tạp chí Nhân lực Khoa học xã hội*, ISSN: 0866-756X (Số 12/2023), tr 26-33.
4. Nguyễn Tiến Phương (3/2024), “Hoàn thiện thủ tục tố tụng hình sự đối với tội phạm sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, ISSN: 2354 - 0761 (Số 338), tr 63-67.